

УДК 378.147:811'111

О.Ю. ГАЛЬЧЕНКО,
*молодший науковий співробітник науково-дослідної частини
Запорізького національного університету*

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО АНГЛОМОВНОГО ПИСЬМА В КОЛЕДЖАХ

Статтю присвячено питанню використання активних методів у процесі навчання іноземних мов у коледжах. Розглядаються можливі шляхи використання методів вебінару, case-study, презентацій, ігрових технологій, мовного портфеля. Проаналізовано сучасний стан розробки зазначеної проблеми та на підставі аналізу наукової літератури обґрунтовано передумови навчання професійно орієнтованого англомовного письма в коледжах, а саме здійснено аналіз активних технологій, що застосовуються у навчанні професійно орієнтованого англомовного письма в коледжах.

Ключові слова: коледж, професійно орієнтоване письмо, активні методи, інтегративний підхід.

Актуальність проблеми. В період політичних, економічних та соціальних змін, що відбуваються у світі, значно розширились масштаби міжнародної взаємодії. Це зумовлює потребу ринку праці у висококваліфікованих фахівцях, що мають, по-перше, враховувати та задовольняти потреби різних соціальних груп у контексті діалогу культур, а по-друге – самі володіти нормами іншомовного професійно орієнтованого писемного спілкування. Зважаючи на зростаючу необхідність у таких спеціалістах, пріоритетного значення набуває професійно орієнтована англомовна підготовка, починаючи з її першого ступеня – коледжу.

Аналіз досліджень і публікацій. На думку методистів, оволодіння англійською мовою професійної сфери в коледжах має проводитися на матеріалі текстів офіційно-ділового стилю та в умовах індивідуального підходу як одного з дійових шляхів підвищення ефективності навчання. Важливим елементом цього підходу, на думку Т.І. Труханової, є використання письмових засобів самоконтролю, за допомогою яких можна оцінювати компетентність студентів у всіх видах мовленнєвої діяльності, в тому числі і у професійно орієнтованому англомовному письмі (ПОАМП) [7]. Весь навчальний матеріал з іноземної мови (ІМ) за професійним спрямуванням рекомендується поєднувати “наскрізним” сюжетом, наприклад, «ділові взаємовідносини у колективі».

Загальноприйнятим у сучасній методиці є положення про те, що навчання ІМ в коледжах повинно бути комунікативно орієнтованим. Запорукою комунікативного характеру навчання О.В. Гаврилова [2] вважає використання інтерактивних методів навчання та продуктивну співпрацю. Доцільним у процесі навчання різних видів мовленнєвої діяльності (МД) в коледжах, в тому числі і ПОАМП, є застосування методу проектів та дискусій на професійну тематику. На думку О.В. Гаврилової [2], особливо ефективними для застосування в коледжах є ігрові технології, а саме ділові та рольові ігри, що забезпечують реалізацію групових форм спілкування.

Слідом за О.В. Гавриловою необхідність використання активних методів та ігрових технологій у навчальному процесі з ІМ в коледжах підкреслює А.С. Єпіфанцева [4]. Доведено, що в умовах коледжу найбільш ефективними є дискусійні, проблемно-пошукові та ігро-

ві методи. Через опрацювання професійних ситуацій в ігровій формі пропонується поступово переходити до роботи над творчими проектами та case-study, що імітують умови майбутньої фахової діяльності у різних ситуаціях.

Проблемна комунікативна ситуація, на думку дослідників, є основною одиницею навчання ІМ в коледжах. Процес роботи над ситуацією пропонується поділяти на 3 етапи: підготовчий (pre-activity); виконавчий (while-activity); заключний (post-activity). Етапи роботи та зміст ситуацій дозволяють зробити висновок, що під комунікативними ситуаціями методист розуміє професійні кейси. Для навчання ПОАМП пропонується використовувати аналіз ситуацій, що спрямовані на побудову цілісних писемних висловлювань різних функціональних стилів, на формування вмінь створювати зв'язні письмові тексти у жанрах повідомлення, доповіді, листа, анотації, есе, реферат.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній лінгводидактиці проблема навчання ПОАМП розглядається в контексті використання *методів моделювання професійної діяльності / активних / інтерактивних*. Сьогодні прийнято розглядати активні методи як еволюцію традиційних методів під впливом інформаційних технологій та особистісно орієнтованої парадигми освіти [5].

Метою статті є обґрунтування особливостей застосування активних методів у підготовці майбутніх менеджерів туризму до здійснення професійно орієнтованого англомовного письма.

Згідно з метою було поставлено **завдання**: визначити найбільш результативні активні методи навчання професійно орієнтованого письма, висвітлити їх методичні можливості та особливості застосування у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. До числа найбільш результативних активних методів, які застосовуються при навчанні іншомовному професійно орієнтованому письму, належать: вебінар, case-study, презентації, ігрові технології та мовний портфель.

Методичні можливості використання *вебінарів* у сучасній методиці не можна вважати достатньо розробленими, однак у дослідженнях Т.І. Коваль [5], J. Mills [9] закладено основи їх застосування для навчання ІМ у різних видах МД, в тому числі і в ПОАМП.

На думку Т.І. Коваль, вебінар (або інтернет-конференція) – це проблемно-дискусійний комп'ютерно-орієнтований метод, який доцільно застосовувати в поєднанні з традиційними методами у навчанні ІМ майбутніх фахівців [5, с. 7–8]. Ця технологія ефективна тим, що дозволяє відтворити умови кооперативної форми організації навчання, використовуючи засоби аудіо-, відеообміну даними та роботи з різноманітними об'єктами, незважаючи на те, що його учасники можуть фізично знаходитися в різних місцях. Таким чином створюється активна віртуальна «аудиторія», що об'єднує всіх учасників вебінару.

Дослідники пропонують забезпечувати активність вебінару за допомогою моделі: доповідач – слухачі. У ролі доповідача може бути як викладач так і студент, залежно від ролі, яку він має виконувати за сценарієм проведення такого семінару.

Для навчання майбутніх менеджерів туризму ПОАМП в коледжах нами використовувались такі методичні можливості вебінару: чат, віртуальні кімнати для спілкування, експрес-тестування. При письмовому спілкуванні під час вебінару студенти можуть перевірити структуру та правопис створюваного тексту засобами Інтернету, а викладач може відредагувати помилки, використовуючи smart-функції: підкреслювання, виділення помилки кольором в тексті, перестановка слів у реченні і т. д. У процесі навчання ПОАМП методом вебінару викладач має змогу скерувати студента до наявних пройдених матеріалів та звернути на них увагу вже на очному занятті в аудиторії.

На думку J. Mills, переваги методу вебінарів перед іншими комп'ютерними технологіями для навчання писемного мовлення полягають у тому, що вебінар забезпечує співробітництво та спілкування між студентами як авторами тексту в «кібер-просторі» [9, с. 5]. Під час такого спілкування студенти не звертають увагу на паралінгвістичні аспекти (жести, міміку, мову тіла) та фокусуються на написанні простого та зрозумілого тексту. Доведено, що письмо у «кібер-просторі» є значно активнішим за усну дискусію в аудиторії, адже студенти можуть писати в чат одночасно і при цьому не перебивати один одного, їм не потрібно підвищувати голос, щоб переконати опонента у своїй правоті. Це допомагає зняти психологічний бар'єр, досягти фасилітації та розвинути навички письмової дискусії іноземною мовою.

За даними сучасної методики, ефект вебінарів визначається їх контекстним використанням в структурі кейс-методу (case-study).

Доведено, що case-study є основою для моделювання процесу навчання ПОАМП за допомогою проблемних комунікативних ситуацій. Як зазначає Ю.В. Дегтярьова, метод case-study надає студентам можливість творчо застосувати вивчений мовний матеріал на базі своїх професійних знань [3, с. 41]. Спеціалісти у сфері професійно орієнтованої освіти [1–3; 7] вважають кейси основною одиницею навчання, що імітує реальне іншомовне спілкування.

Характерно, що визначений алгоритм дій за методом case-study відповідає прийняттю у сучасній методиці етапам навчання ПОАМП. Цей алгоритм включає створення умов мотивації (Pre-activity), формування комунікативної компетентності (While-activity); використання набутих знань та вмій в креативних завданнях (Post-activity). На аудиторному занятті під час роботи над case-study студенти спершу отримують установку у вигляді умов, в яких вони мають вирішити конкретне завдання, потім розподіляють ролі та моделюють ситуацію, що і становить вищезгаданий етап Pre-activity. На думку дослідників, вебінар надає значні можливості для подання аудіовізуальної інформації кейсу [9; 10], тому кейс доцільно реалізувати у вигляді відеоролика, який є яскравим та емоційним видом наочності і може підвищити ефективність роботи студентів. На етапі While-activity відбувається робота над комунікативною ситуацією, студенти ставляться в такі умови, за яких для вирішення певної проблеми їм потрібно чітко аргументувати свою позицію та взяти участь в обговоренні. Відбувається спонтанний мовленнєвий акт – обговорення життєвих проблем та знаходження виходу із ситуацій, запропонованих для дискусії. Викладач також може взяти участь в обговоренні, але більш доцільно зосередитися на керуванні заняттям, на підготовці до оцінювання результатів виконаної студентами роботи. Потрібно записати типові мовні помилки студентів, щоб потім приділити їм увагу на наступному етапі – Post-activity, коли здійснюється діяльнісна рефлексія.

Для навчання ПОАМП майбутніх менеджерів туризму нами використовувалися case-study на професійну тематику, що передбачали опрацювання проблемних завдань з подальшим поданням результатів у письмовій формі. Результатом роботи над кейсом були сформовані моделі поведінки, які збиралися кожним студентом у власний «банк готових рішень» і стали частиною професійного досвіду та мовного портфелю. Розвиток вмій ПОАМП забезпечувався також протоколюванням процесу опрацювання кейсів. Протокол обговорення складався кожним студентом самостійно під час аудиторного заняття у вигляді нотатків. Підбиття підсумків роботи проводилось у вигляді оцінювання письмової документації за кейсом (протоколів обговорення, презентацій).

Заключним етапом групової роботи як кейсу, так і вебінару, була рефлексія, яка передбачає такі етапи: фіксація того, що відбулося; висловлення міркувань та почуттів щодо здобутого навчального досвіду. Ефективним є подання результатів методу кейсів та вебінару у вигляді традиційних, відео- та флеш-презентацій, що здатні продемонструвати досягнення студентів та створити ситуацію успіху.

Окреслений таким чином алгоритм дій у структурі методу case-study дає можливість доповнити та збагатити процес навчання ПОАМП на всіх етапах.

Можна сказати, що методи вебінару та case-study у сучасній вітчизняній лінгводидактиці лише почали привертати увагу методистів. На відміну від них, *презентації* є одним із найбільш розповсюджених активних методів навчання ПОАМП. Слідом за Ю.С. Авсюкевич [1] під цим терміном маємо на увазі: підготовлене професійно спрямоване англомовне висловлювання ділового характеру, об'єднане конкретним завданням і ситуативними умовами, яке базується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми у сфері ділової активності, має чітке логіко-композиційне оформлення і спрямоване на ефективне інформування, мотивування або переконання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних та соціально-демографічних характеристик.

Зазвичай презентація виступає як метод навчання говорінню, проте, на думку методистів, ця технологія є актуальною та доцільною у навчанні інших видів МД, зокрема професійно орієнтованого письма.

Презентація використовується як метод навчання ПОАМП через обов'язкову процедуру «інформаційного скорочення» тексту. При створенні слайдів, студентам доводиться

зменшувати обсяг інформації, яку вони зібрали, щоб представити лише головні пункти. У цьому вигляді «мінімалістичного» написання ключові поняття і слова доведеться зберегти, а зайве відкинути. Це дозволяє сформувати вміння планування письмового тексту та саморедагування. Написання тексту для презентації відрізняється від інших видів письма. Оскільки кінцевий продукт має бути показаним на великому екрані і прочитаним читачами, студенти несуть більшу відповідальність та прагнуть досягти ситуації успіху.

Такого типу ситуації подібні тим, які описала К. Murphy-Judy [10], посилаючись на веб-чати, в яких правильне використання і правопис все більш «реальні». Презентація з використанням слайдів, ймовірно, є більш автентичним завданням ніж написання роботи, яка читається лише викладачем.

На думку О.А. Шуменко та І.Ю. Шипілової, побудова схем, таблиць у презентації дозволяє економити час, естетичніше оформлювати матеріал, завдання з подальшою перевіркою активізують увагу, формують орфографічну зіркість та поступово дозволяють студенту створювати письмовий текст, що легко та цікаво читається [8, с. 87]. Таке вміння зв'язного та логічного письма А.І. Кузьмінський та О.І. Вовк називають «мовною механікою» [6, с. 307]. «Мовна механіка» передбачає також точність викладу, відповідність структури та впорядкованість тексту.

З метою забезпечення різноманітності видів діяльності на заняттях при навчанні ПОАМП актуальним є комбінування різних активних методів навчання у груповій та індивідуальній формі роботи. Презентації ефективно поєднувати з віртуальними екскурсіями та з ігровими технологіями, розподіляючи ролі для її представлення.

Ігрові технології дозволяють студентам відчути себе повною мірою в діловому середовищі; вся інформація є відображенням дійсності, тобто всі обговорення відбуваються у реальному часі. У сучасній методиці розкрито ефективність застосування рольових / ділових / сюжетно-професійних ігор, що забезпечують засвоєння студентами максимальної кількості мовленнєвих моделей ділового спілкування. Ділова (сюжетно-професійна) гра є різновидом рольової гри, що використовується для навчання іншомовного професійного спілкування, при цьому її моделювання наближене до умов майбутньої фахової діяльності.

Ділова гра трактується дослідниками як сукупність методів і прийомів спільної узгодженої діяльності викладача і студентів; імітація ситуації професійного спілкування засобами ІМ та ефективний прийом навчання ІМ.

У вітчизняній методиці розрізняють типи ігор: гра-співробітництво; гра-змагання; гра-конфлікт. Одним із різновидів є *безперервна ділова гра («continuous simulation»)*, методика проведення якої розроблена О.Б. Тарнопольським. Така гра може виступати головним видом навчальної діяльності на занятті з ІМ, а інші види готують до неї студентів [11, с. 6]. Безперервна ділова гра об'єднує навчальний процес з ІМ єдиним сюжетом комунікативної діяльності: студенти вирішують, яку форму бізнесу їм організувати, створюють компанію, обирають керівний склад, вирішують проблеми, укладають договори тощо.

Для навчання ПОАМП нами застосовувались сюжетні професійні ігри, що відображають ситуації професійного спілкування. Розігрувались такі ситуації, як: участь у туристичному ярмарку; заселення у готель; відкриття власної туристичної фірми; отримання скарги від незадоволеного клієнта туристичної фірми/готелю тощо. Окрім сюжетних ігор, застосовувались рольові ігри, що демонстрували ситуації з опрацьованих case-study.

Серед перелічених методів (вебінар, case-study, презентації, ігрові технології) особливе місце за рівнем системності посідає **мовний портфель**.

Під мовним портфелем розуміємо один з методів організації навчання ПМ, що забезпечує реалізацію специфічної системи форм контролю, яка базується на самоконтролі і самокорекції та функціонує у процесі розвитку вмінь МД, у тому числі й умінь ПОАМП. Студент сам ініціює, організовує, керує процесом вивчення ІМ та оцінює отримані результати власної діяльності учіння. Ефективність мовного портфеля для навчання ПОАМП, на думку дослідників, зумовлена можливістю студентів подавати власний життєвий та навчальний досвід у письмовій формі, повертатись до нього та відслідковувати власні досягнення.

Метод портфеля ґрунтується на самоаналізі, самооцінці й самокорекції процесу створення ПТ. З існуючих типів мовного портфеля (демонстраційний, навчальний) доцільним для навчання ПОАМП є використання портфеля обох типів, що поєднує виконані студен-

том роботи, засоби самооцінювання та довідкові матеріали для самостійної роботи. Для досягнення цілей навчання ПОАМП важливим є фіксація поточних результатів створення кожного ПТ на етапах планування, написання чернетки, перевірки, редагування; виявлення взаємозв'язків між процесами створення різних ПТ з метою визначення ефективних способів дій та шляхів їх застосування.

Висновки. До числа найбільш результативних активних методів, які застосовуються при навчанні ПОАМП, належать: вебінар, case-study, презентації, ігрові технології та мовний портфель. Методичні можливості використання зазначених методів у навчанні ПОАМП пов'язані з тим, що вони імітують реальне іншомовне професійне спілкування, що дозволяє вирішити питання навчання ПОАМП майбутніх менеджерів туризму в коледжах.

Список використаних джерел

1. Авсюкевич Ю.С. Навчання презентації англійською мовою студентів економічних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Юлія Сергіївна Авсюкевич. – К., 2009. – 303 с.
2. Гаврилова О.В. Формирование иноязычной коммуникативной культуры студентов педагогического колледжа в процессе профессиональной подготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / О.В. Гаврилова. – СПб., 2006. – 218 с.
3. Дегтярьова Ю.В. Підвищення ефективності навчання іноземних мов з використанням кейс-методів / Ю.В. Дегтярьова Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. – 2010. – Вип. 17. – С. 40–47.
4. Епифанцева А.С. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности студентов медицинского колледжа в процессе профессиональной подготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / А.С. Епифанцева. – СПб., 2004. – 221 с.
5. Коваль Т.І. Інтерактивні технології навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Т.І. Коваль // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 6 (26). – Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>
6. Кузьмінський А.І. Методика навчання англійської мови в аспекті комунікативно-когнітивного підходу: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.І. Кузьмінський, О.І. Вовк. – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013. – 316 с.
7. Труханова Т.І. Індивідуалізація навчання професійно-орієнтованого читання англійською мовою студентів технікумів та коледжів економічного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т.І. Труханова; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К.: 2001. – 18 с.
8. Шуменко О.А. Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов / О.А. Шуменко, І.Ю. Шипілова // Філологічні трактати. – 2013. – Т. 5. – № 4. – С. 84–89.
9. Mills J. Virtual Classroom Management and Communicative Writing Pedagogy [Electronic resource] / Jon Mills. – Available at: [http://www.academia.edu/151097/Virtual Classroom Management and Communicative Writing Pedagogy](http://www.academia.edu/151097/Virtual_Classroom_Management_and_Communicative_Writing_Pedagogy)
10. Murphy-Judy K. The convergence of language teaching and research using technology / Kathryn Murphy-Judy. – Durham, NC: CALICO, 1997. – 322 p.
11. Tarnopolsky O. Business English teaching: Imaginative continuous simulation and critical analysis tasks / O. Tarnopolsky Business Issues. The publication of the Business English Special Interest Group. – 2000. – № 2. – 10 p.

References

1. Avsyukevich, Yu.S. (2009). *Navchannya prezentacii anglijs'koyu movoyu studentiv ekonomichnih special'nostej: dis. ... kandidata ped. nauk: 13.00.02* [Teaching presentations in English to students of economic specialties: Dis. candidate ped. sciences]. Kyiv. 303 p. (In Ukrainian).
2. Gavrilova, O.V. (2006). *Formirovanie inoyazychnoj kommunikativnoj kul'tury studentov pedagogicheskogo kolledzha v processe professional'noj podgotovki. Dis. kand. ped. nauk: 13.00.08.* [The formation of foreign language communicative culture of students of pedagogical

college in the course of vocational training. Dis. cand. ped. sciences]. St. Peterburg. 218 p. (In Russian).

3. Degtyar'ova, Yu.V. (2010). *Pidvishchennya efektyvnosti navchannya inozemnih mov z vikoristannyam kejs-metodiv* [Improving the effectiveness of teaching foreign languages using case-methods]. *Vikladannya mov u vishchih navchal'nih zakladah osviti na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'yazki* [The teaching of languages in higher educational institutions today. Inter-subject links]. Issue 17, pp. 40-47 (In Ukrainian).

4. Epifanceva, A.S. (2004). *Formirovanie inoyazychnoj kommunikativnoj kompetentnosti studentov medicinskogo kolledzha v processe professional'noj podgotovki. Dis. kand. ped. nauk: 13.00.08* [The formation of foreign language communicative competence of students of medical college in the course of vocational training. Dis. cand. ped. sciences: 13.00.08]. St. Peterburg. 221 p. (In Russian).

5. Koval', T.I. *Interaktivni tekhnologii navchannya inozemnih mov u vishchih navchal'nih zakladah* [Interactive technologies of teaching foreign languages in higher education] *Informacijni tekhnologii i zasobi navchannya* [Information technologies and means of teaching]. 2011, no. 6 (26). Available at: <http://www.journal.iitta.gov.ua> (In Ukrainian).

6. Kuz'mins'kij, A.I., Vovk, O.I. (2013). *Metodika navchannya anglijs'koi movi v aspekti komunikativno-kognitivnogo pidhodu: navch.-metod. posib. dlya stud. vishch. navch. zakl.* [Methods of teaching English in communicative aspect of the cognitive approach: Teach method.]. Cherkasi. CHNU Publ. Named by B. Hmel'nic'kiy. 316 p. (In Ukrainian).

7. Truhanova, T.I. (2001). *Individualizaciya navchannya profesijno-orientovanogo chitannya anglijs'koyu movoyu studentiv tekhnikumiv ta koledzhiv ekonomichnogo profilyu: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.02* [Personalization teaching professionally oriented English reading students of colleges and college economics: synopsis of a thesis candidate ped. 13.00.02]. Kyiv National Linguistic University. Kyiv. 18 p. (In Ukrainian).

8. Shumenko, O.A., Shipilova, I.Yu. *Vikoristannya suchasnih informacijno-komunikativnih tekhnologij pid chas vikladannya inozemnih mov* [The use of modern information and communication technologies in teaching foreign languages]. *Filologichni traktati* [Philological tracts] 2013, vol. 5. no. 4. pp. 84-89. (In Ukrainian).

9. Mills J. *Virtual Classroom Management and Communicative Writing Pedagogy*. Available at: [http://www.academia.edu/151097/Virtual Classroom Management and Communicative Writing Pedagogy](http://www.academia.edu/151097/Virtual_Classroom_Management_and_Communicative_Writing_Pedagogy)

10. Murphy-Judy, K. (1997). *The convergence of language teaching and research using technology* / Kathryn Murphy-Judy. Durham, NC: CALICO. 322 p.

11. Tarnopolsky, O. *Business English teaching: Imaginative continuous simulation and critical analysis tasks*. Business Issues. The publication of the Business English Special Interest Group. 2000. No. 2. 10 p.

Статья посвящена вопросу использования активных методов в процессе обучения иностранным языкам в колледжах. Рассматриваются возможные пути использования методов вебинара, case-study, презентаций, игровых технологий, языкового портфеля. Проанализировано современное состояние разработки данной проблемы и на основании анализа научной литературы обоснованы предпосылки обучения профессионально ориентированного англоязычного письма в колледжах, а именно осуществлен анализ активных технологий, применяемых в обучении профессионально ориентированного англоязычного письма в колледжах.

Ключевые слова: колледж, профессионально ориентированное письмо, активные методы, интегративный подход.

The article is devoted to the issue of using active methods in the process of teaching foreign language writing to college students. The approaches to possible ways of using webinars, case-study methods, presentations, games, and language portfolios are discussed. Current state of the issue is analyzed and the focus is made on active technologies for teaching English writing for specific purposes to college students.

Key words: college, writing for specific purposes, active methods, integrative approach.

Одержано 9.10.2015.